

Elurikkuse funktsionaalsus mesilase vaatenurgast elik mesinduslikult sisukas rohepööre

Jaan Liira

Tartu Ülikool
31 okt 2021

Põllumajanduse tulevik

Rohestamine -> Ökokavad

+ keskkonna- ja kliima kohustused, tingimuslikkus

Rohkem "muud" et oleks rohkem ökohüvesid, sh võiks ka mesilased neist võita:

- Ökoalad
- Maastikuelemendid
- Püsi- ja poollooduslikud rohumaad, sh liigirikkamad rohumaad
- Laiemad puhverribad
- Vähem keemiliste kaitsevahendite kasutamist
- Mahepõllundus
- Turvasmuldade "rohestamine"
- Kultuurivaheldus
- *Aianduse arendamine
- Mesilaste korjealad

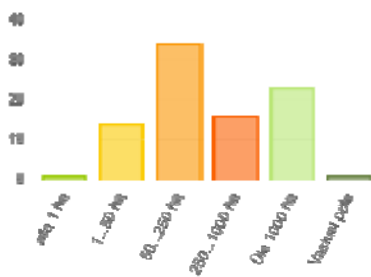
Elurikkus >.?.> Ökohüved

Nägemus-küsimustik 2020

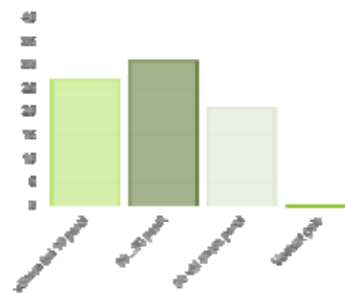
Põllumehed

Vastuseid: 89

Mesinikud

Vastuseid: 79

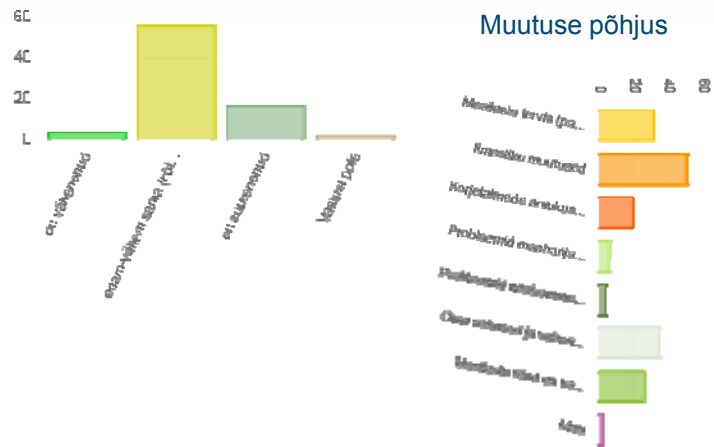

Meetoodangu muutus

Põllumehed

Mesinikud

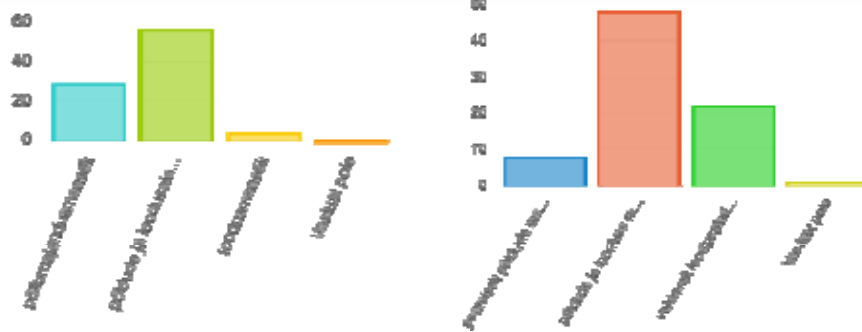
X

Maastiku olemus

Põllumehed

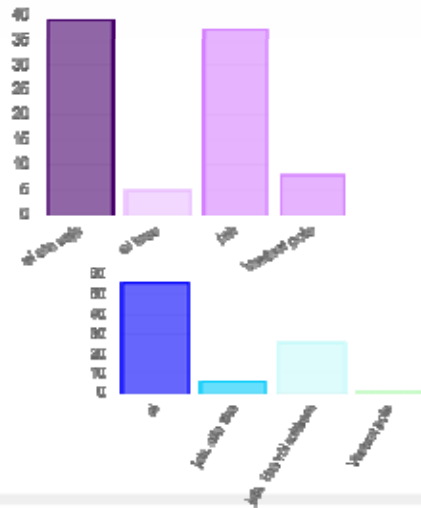
Mesinikud

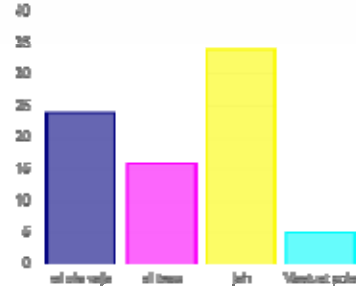

Maastiku mitmekesisistamise vajadus

Põllumehed

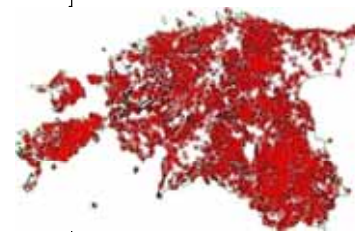
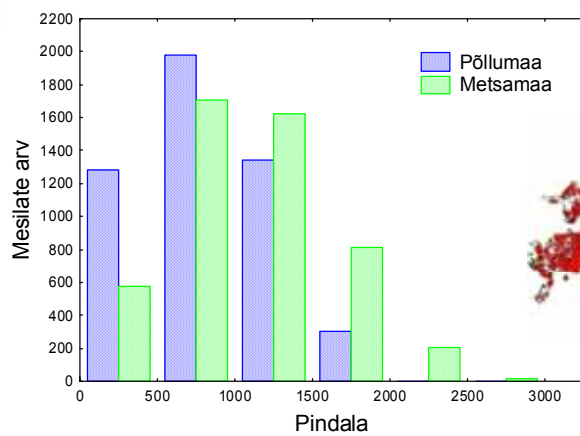

Mesinikud

Eesti mesilaste maastik

Paljudel on põllumaad ja metsamaad pooleks (r=3km)

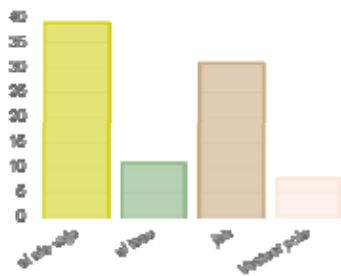
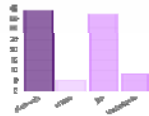

(Andmed: PRIA, Metsaregister)

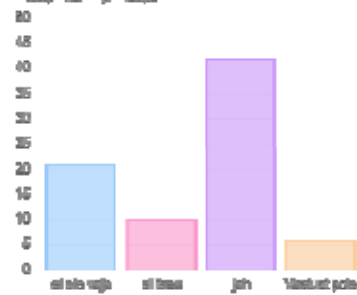
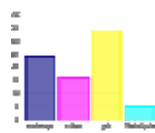

Maakasutuse mitmekesistamine

Põllumehed

Mesinikud

Põllu-ja tee-servaalad

KSM-meede: $\geq 2\text{m}$ riba kui püsitaimestikuga (ja loodetavasti lilleline) põlluserv - tugi- ja levikukoridor

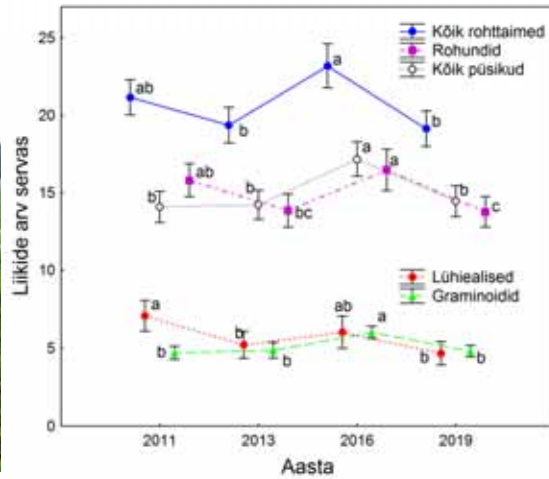
Ootus

Rohumaaribad põlluservades

9 aastat meedet

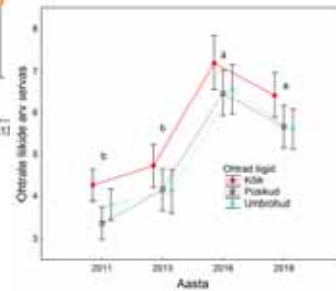
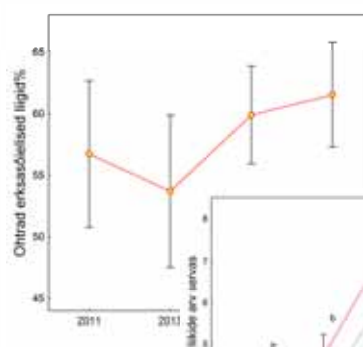
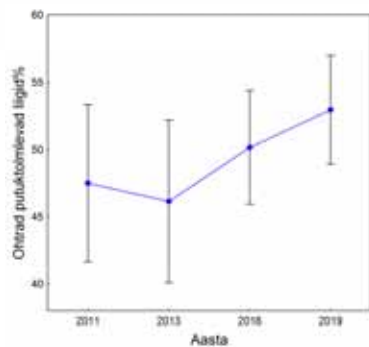

(Liira 2019)

Põlluserva rohumaaribad

Koosluse ja ökohüve kujunemine – muutus tagasihoidlik

(Liira 2019)

Põllu-ja tee-servaalad

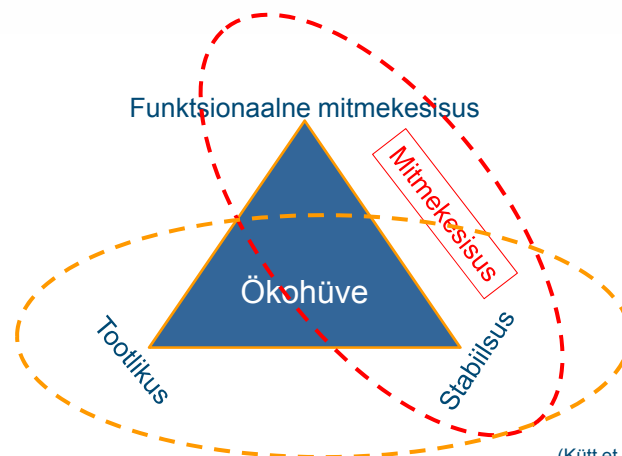
KSM-meede: $\geq 2\text{m}$ riba kui püsitaimestikuga (ja loodetavasti lilleline) põlluserv - tugi- ja levikukoridor

Tegelikkus

Ökohüve kvaliteet

Kvaliteedi omadused: tootlikkus, stabiilsus ja mitmekesisus

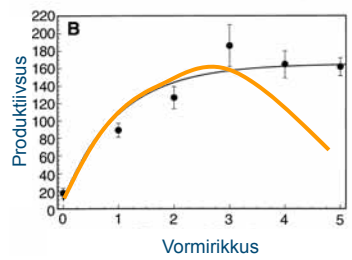
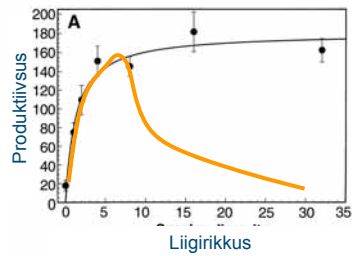
(Kütt et al. 2016, 2018)

<http://dx.doi.org/10.1016/j.ecolind.2016.06.009>
<https://doi.org/10.1111/avsc.12376>

Liigirikkus ja ökohüve kvaliteet

Liigirikas ja/või vormirikas kooslus võib olla stabiilne ja tore, aga spetsiifilised hüved kannatavad teiste arvel.

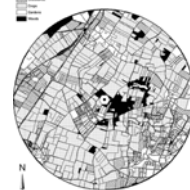
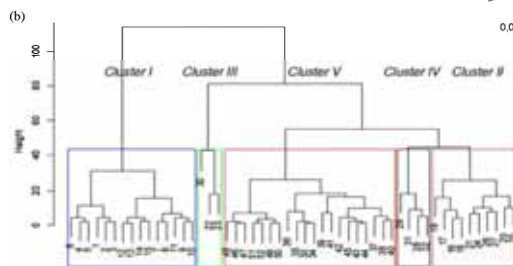
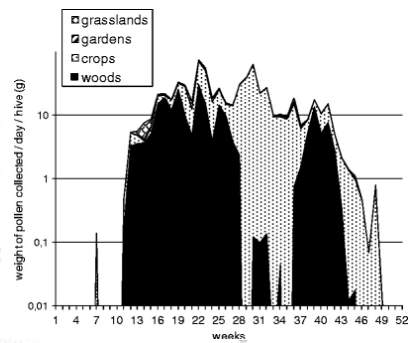
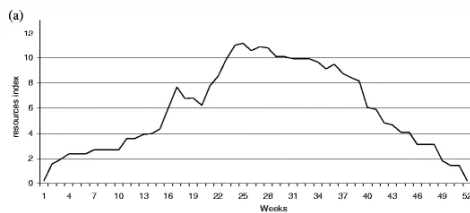

(Tilman jt 1997 Science)

Korje sesoonsus

Korje muutumine suve jooksul

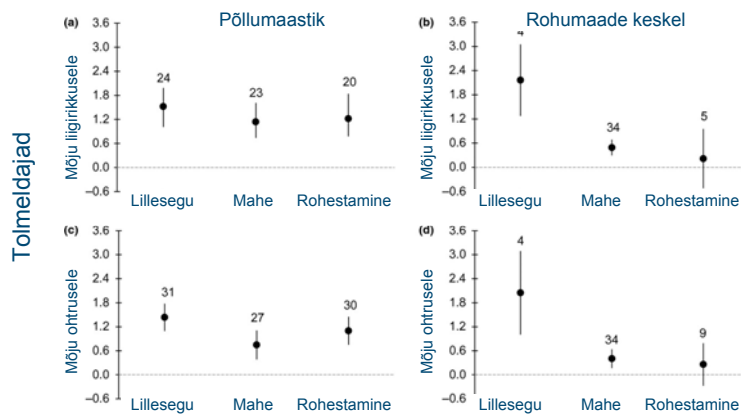
(Decourtye et al. 2010)

Tugialad põllumaastikus

Tolmeldajate tugialade mõju ühendanalüüs (57-69 uurimust):

Külvatud lillerikkad servad > sööt jmt rohestamine > mahemaad

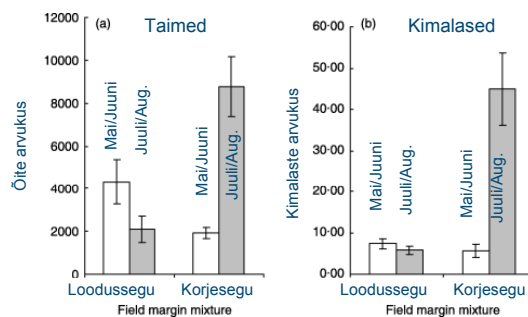
(Scheper et al. 2013)

Korjetaimede sesoonsus

Tugialade seemnesegude koosseis määrab kohtade sesoonse väärtuse

Suunatud segud on efektiivsemad, kuna tagavad suurema õiterohkuse kimalastele kriitilisel hilissuvisel perioodil.

(Carvell et al. 2007)

Koosluse omaduste roll mesilastele (s.l.)

Tunnuse keskmine:

Õite ohtrus

Õite kõrgus

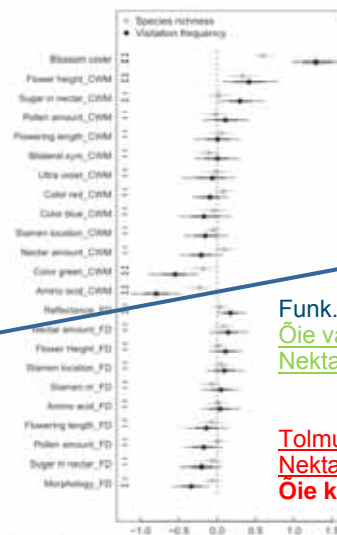
Nektari suhkrusisaldus

Nektari hulk

Roheline värv

Valgu sisaldus

Aminohapped

Funk. mitmekesisus:

Õie värv

Nektaritoodang

Tolmu hulk

Nektari suhkrusisaldus

Õie kuju

Figure 3. Estimated effect sizes for all single functional flower traits for visitation frequency and species richness. For each variable,

(Fornoff jt 2017 Jena)

Korjelaade meede

Aastast 2015

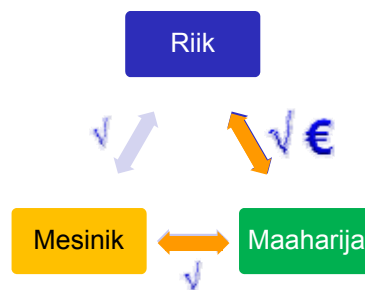
Nõuded:

Põllumees

- ✓ KSM-skeemis
- ✓ Kolm lähestikku korjekultuuri (nõ korjekonveier)
- ✓ "Õiged" kultuurid
- ✓ Piisav pindala

Mesnik

- ✓ Mesitarud vahetus läheduses
- ✓ Perede arv
- ✓ PRIA-registreering

Korjealade meede

Korjekultuurid ja korjeks sobivad kultuurid maastikus ($r=3\text{km}$)

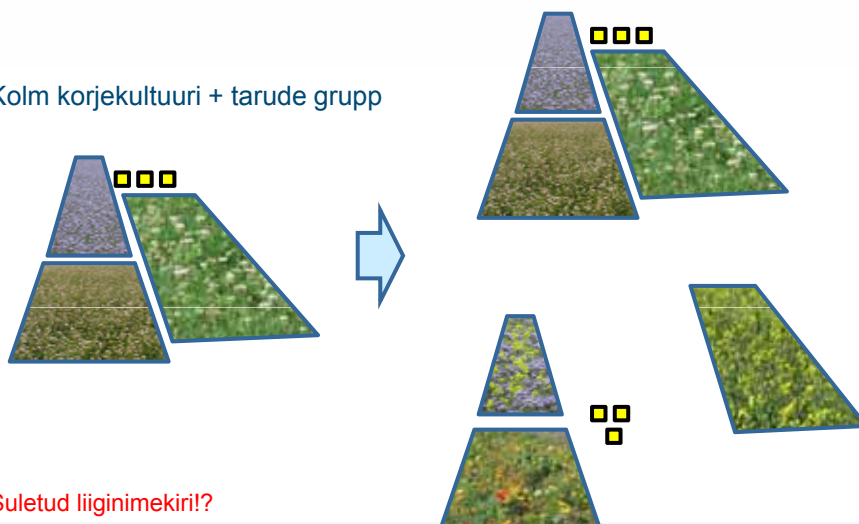

(Andmed: PRIA)

Korjealade meede

Kolm korjekultuuri + tarude grupp

Suletud liiginimekiri!?

Hilissuvised korjehitid

Varasematest katsetest

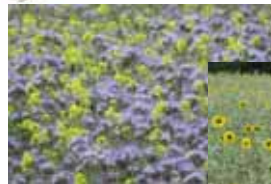
Kurgirohi

Keerispea

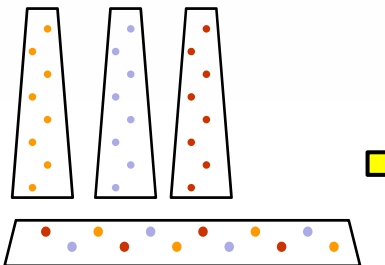
Monokultuur vs segu?

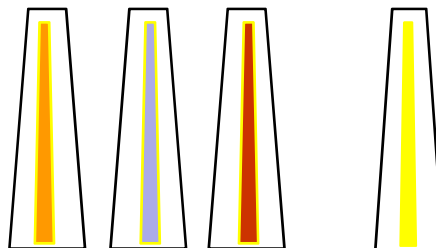
Katse skeem

- 10m ribad
- 3 korjeliiki
 - kurgirohi
 - rukkilill
 - keerispea

- 3-ne segu

- Vs
- kommerts-segu (mix)
 - korjeliik segus

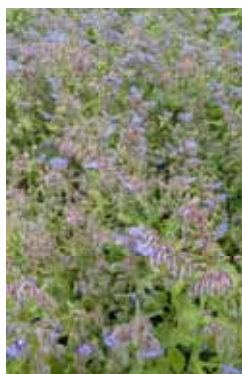

Mesila läheduses

Korjekultuuride katse

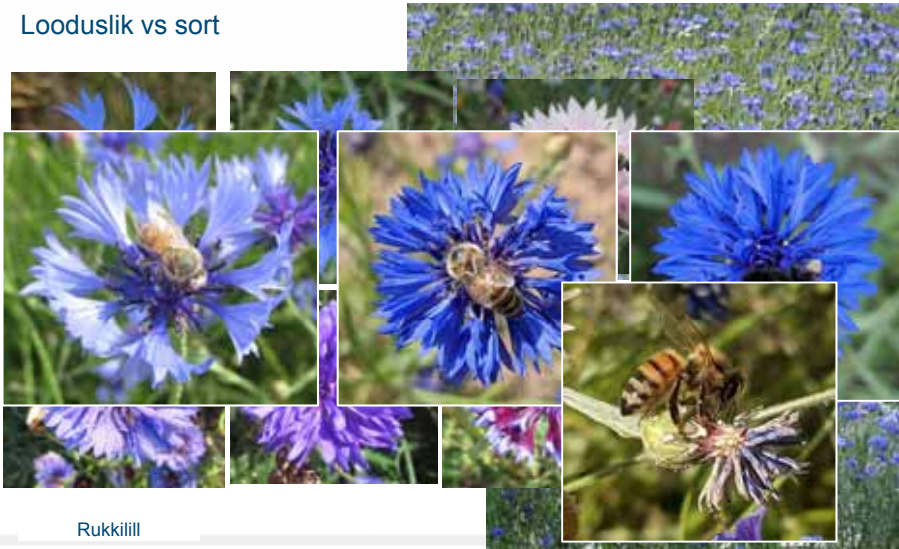
Korje-variandidid - monokultuurid

Algupärasus!

Looduslik vs sort

Rukkilill

Korjekultuuride katse

Korje-variandid – kolme segu

Korjekultuuride katse

Korje-variandid – segu ja seguga

Korjekultuuride katse

Näited kohtadest

Korjekultuuride katse

Näited kohtadest

Korjekultuuride katse

Näited kohtadest

Korjekultuuride katse

Näited kohtadest

Korjekultuuride katse

Näited kohtadest

Korjekultuuride katse

Näited kohtadest

Korjekultuuride katse

Rajamise kogemused:

Külv

Idanemine

Umbrohi

“Elus hoidmine”

“Järellainetus”

Korjekultuuride katse

Rajamise kogemused:

Külv

Idanemine

Umbrohi

“Elus hoidmine”

“Järellainetus”

Korjekultuuride katse

Rajamise kogemused:

Külv

Idanemine

Umbrohi

“Elus hoidmine”

“Järellainetus”

Põud

Korjekultuuride katse

Rajamise kogemused:

Külv

Idanemine

Umbrohi

“Elus hoidmine”

“Järellainetus”

Korjekultuuride katse

Alternatiivid maastikus

Korjekultuuride katse

Alternatiivid maastikus

Korjekultuuride katse

Alternatiivis maastikus

Korjekultuuride katse

Alternatiivide puudumine

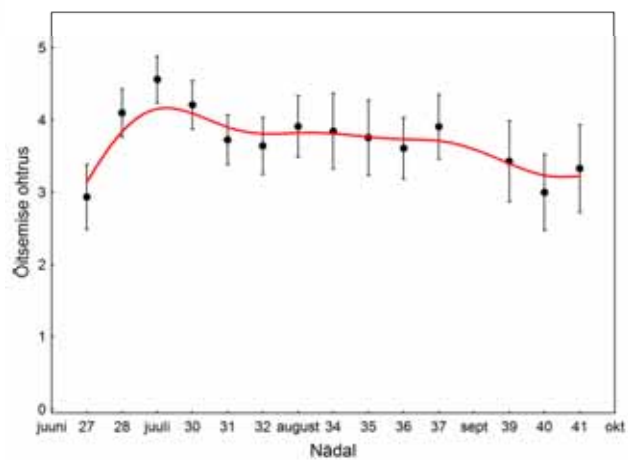
Esialgused tulemused

Ca 20 korjeserva
14 vaatlusnädalat, >50 vaatluspäeva
Kokku loetud >4000 mesilast
>5000 kimalast
<1000 teist tolmeldajat

Õitsemine

Õitsemisaktiivsuse sesoonsus

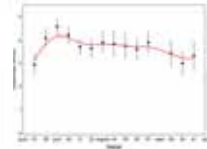
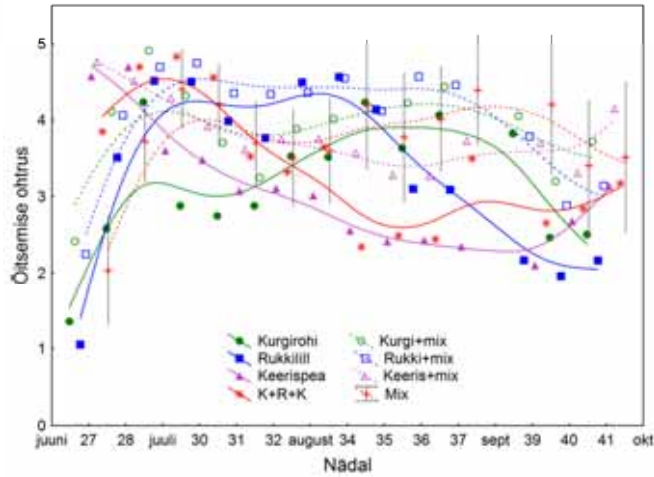

...

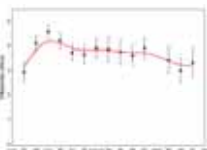
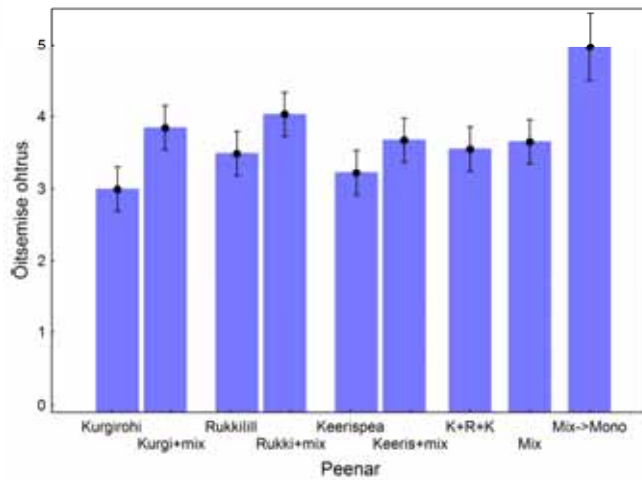
Õitsemine

Õitsemisaktiivsuse sesoonsus

Õitsemine

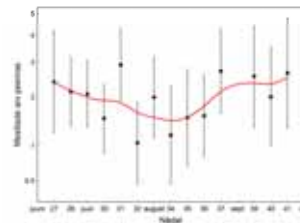
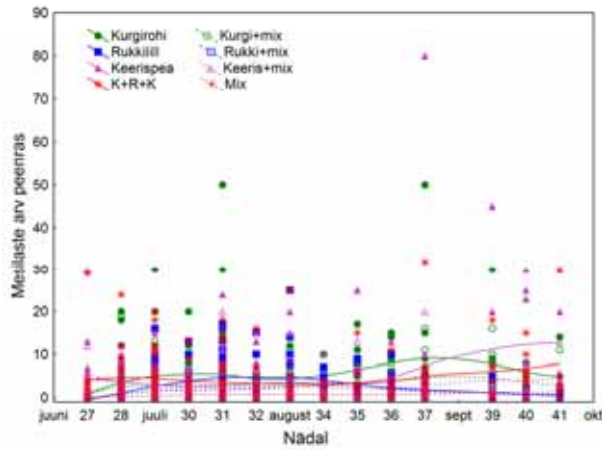
Aastane keskmine õitsemisaktiivsus

Sesoonsus

Mesilaste sesoonne aktiivsus

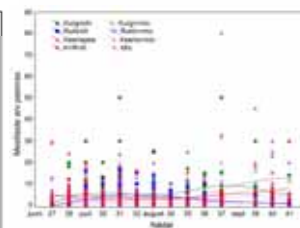
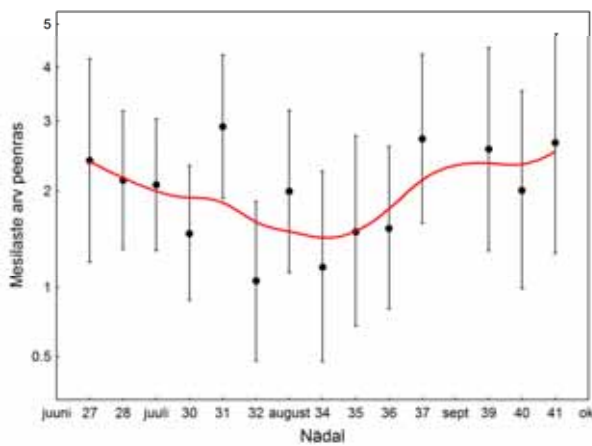

...

Sesoonsus

Mesilaste sesoonne aktiivsus

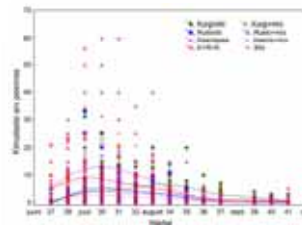
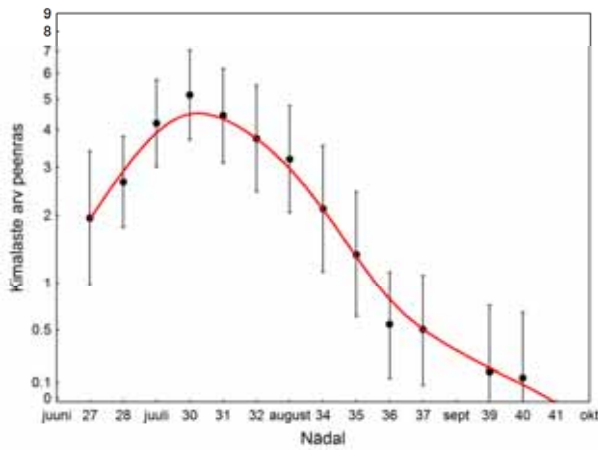

...

Sesoonsus

Kimalaste sesoonne aktiivsus

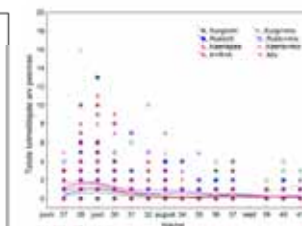
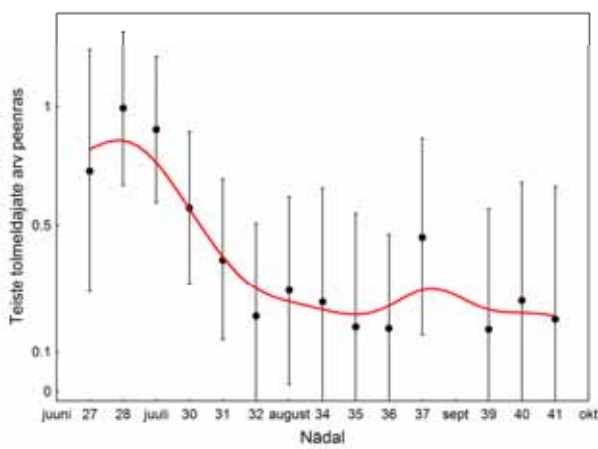

...

Sesoonsus

Teiste tolmeldajate sesoonne aktiivsus

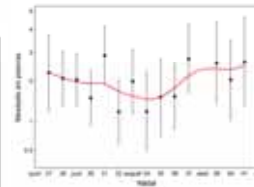
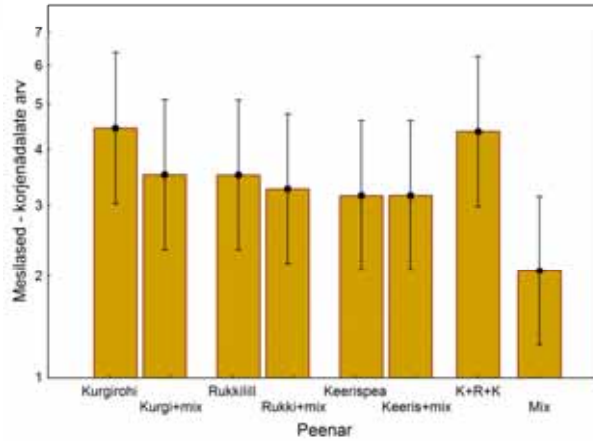

...

Reaktsioon korjekultuuridele

Mesilaste aktiivsusperioodi pikkus

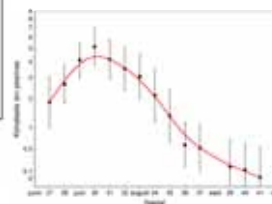
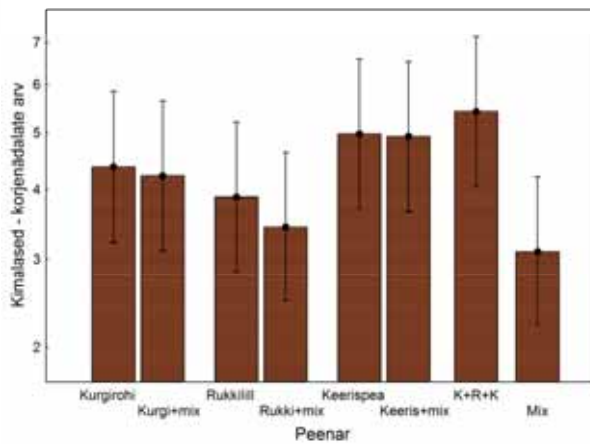

...

Reaktsioon korjekultuuridele

Kimalaste aktiivsusperioodi pikkus

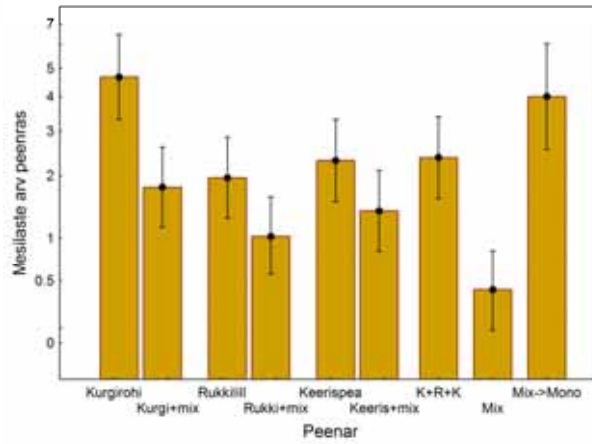

...

Reaktsioon korjekultuuridele

Mesilaste keskmine aktiivsus

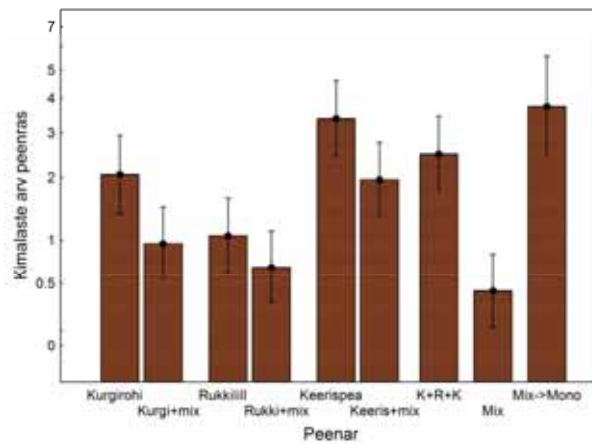

...

Reaktsioon korjekultuuridele

Kimalaste keskmine aktiivsus

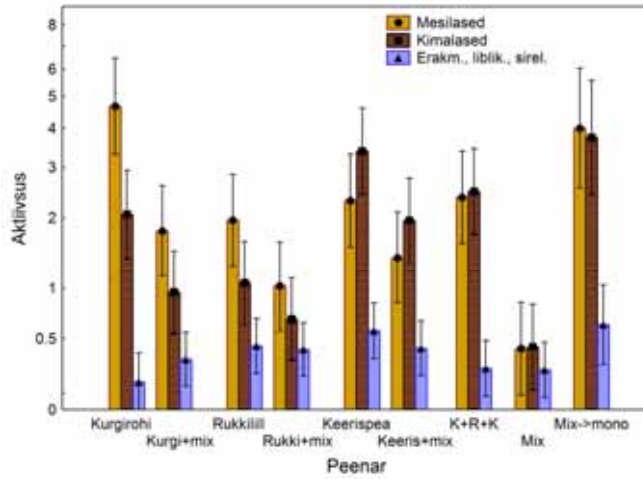

...

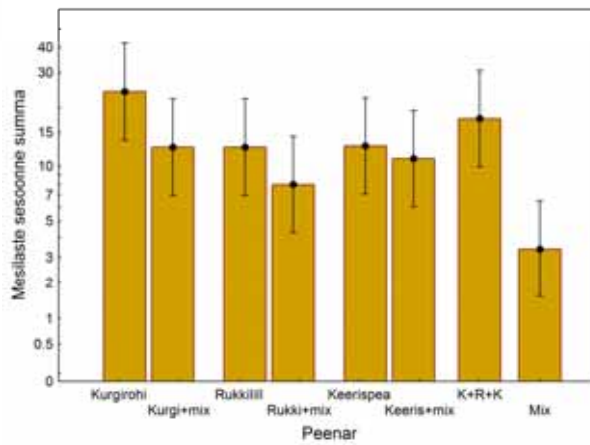
Reaktsioon korjekultuuridele

Kolme rühma keskmine aktiivsus

Reaktsioon korjekultuuridele

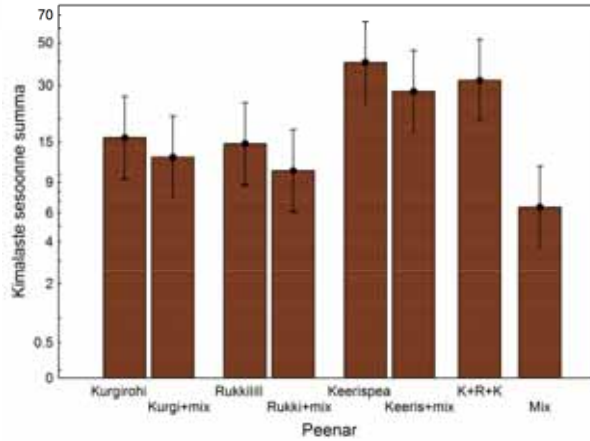
Mesilaste kumulatiivne aktiivsus

Reaktsioon korjekultuuridele

Kimalaste kumulatiivne aktiivsus

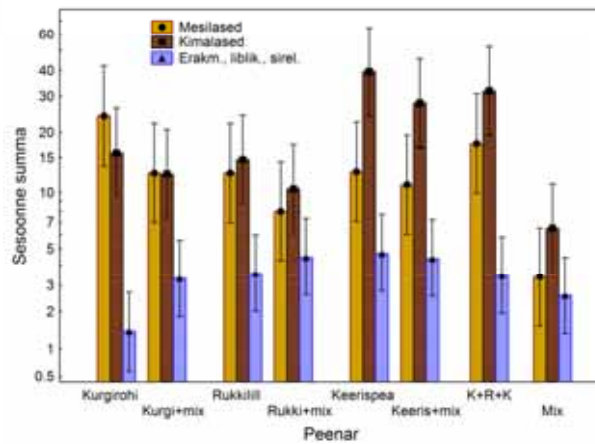

...

Reaktsioon korjekultuuridele

Kolme rühma kumulatiivne aktiivsus

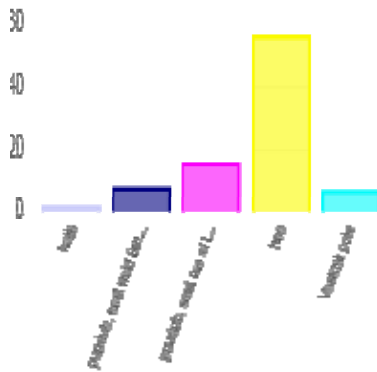

Senine koostöö

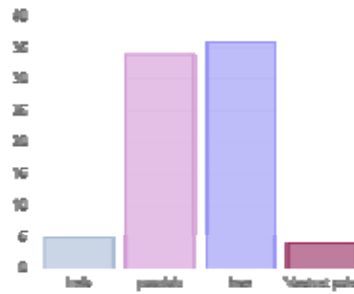
Põllumehed

mesinikega

Mesinikud

põllumeestega

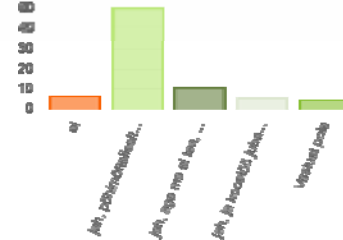
Valmidus koostööks

Põllumehed

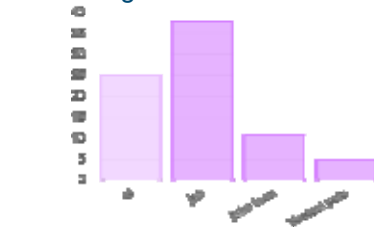
Tarudele kohti pakkumine

Mesinikud

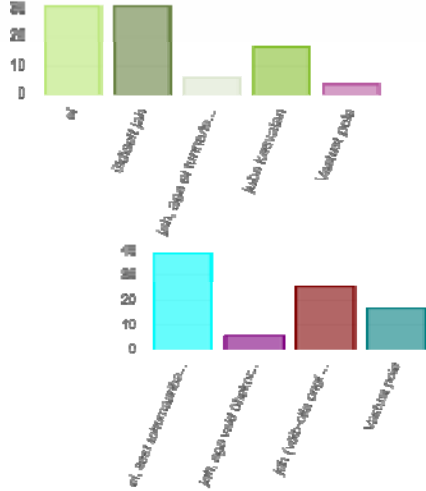
Tarude liigutamine

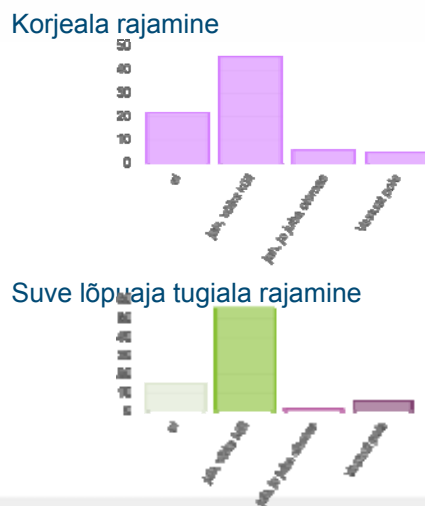

Korjetaimede kasvatamise mõttekus

Põllumehed

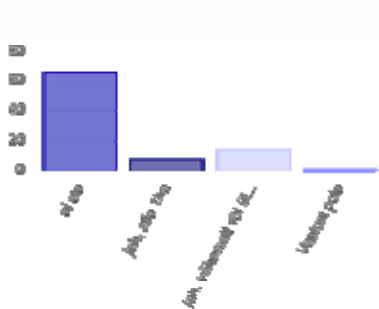

Mesinikud

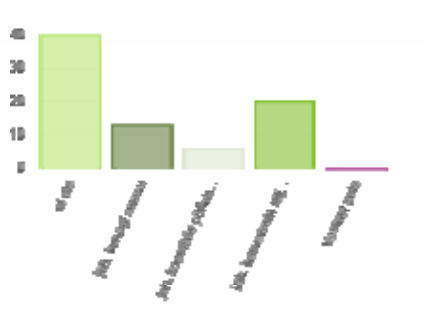

Korjetaimede kasvatamine

Põllumehed

Mesinikud

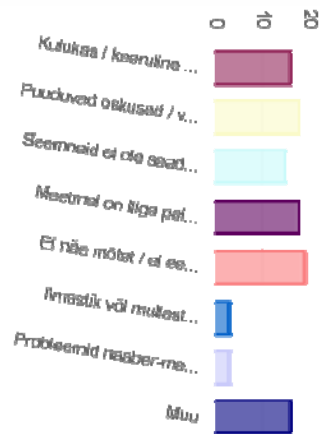

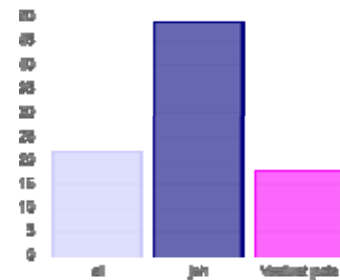
Korjetaimede kasvatamise kogemus

Põllumehed

Mesinikud

Ühise tugiala loomine naabriga

Soovitused

Kasutada üheliigilisi korjealasid või väheste korjeliikidega segusid

Toetamata alternatiiv – ribapõllud

Toetamata alternatiiv – sama kultuuri eriaegsed külvalad

Soovitused

Kasutada vaid korjeväärtuslikke liike ning jälgida nende toimivust segudes

Segude puhul vältida mitmerindelisust

Välja töötada õitsemist pikendavad meljoratsioonivõtted

Soovitused

Sügiseks jäta "soojad" servad õitsema, jälgida umbrohtude õitsemist ja korjeväärtust

Soovitused

Hoida kontakti põllumeestega, et nad liiga kiirelt või valel hetkel ei "töötleks" õitsevaid põlde

Soovitused

Suhelda põllumeestega ja otsida sobivaid lahendusi

Tänu!

Põllumeestele serva võimaldamise eest!
Mesinikele mesilaste eest!

Tallinna BA, Tartu BA ja Jõgeva ETKI koha ja
abi eest!

Tippkeskus EcolChange,
Horisont2020 EFFECT
ja ETAG
finantside eest

Kontakt:
Jaan Liira (jaan.liira@ut.ee / 5240798), Tartu Ülikool
Eesti Kutseliste Mesinike Ühing

<http://project-effect.eu>
<https://effect.ut.ee>

PRIA korjetaimed

5. keerispea, harilik	4. esparsett, harilik	1. hiirehernes, põld
6. kurgirohi, harilik	7. lutsern, harilik	2. hiidhiisop, aniisi
27. tatar, harilik	10. mesikas, kollane	8. lutsern, humal
25. sinep, valge	11. mesikas, valge	9. majoraan, aed
28. tondipea, moldaavia	20. nõges, naiste	13. münt, pikalehine
29. uba, põld	22. ristik, roosa	14. münt, pipar
30. uba, aed	23. ristik, valge	15. münt, põld
	26. südamerohi, veiste	16. münt, rohe
	31. ussikeel, harilik	17. münt, väärisk
		18. münt, ümaralehine
	3. iisop, harilik	19. nõiahammas, harilik
	12. mesiohakas, valkjas?	21. ristik, punane
	24. salvei, aed	32. vikk, suvi-

Aga:
Rukkilill
Sinine mesiohakas
Pune

Kassinaeris
Segud
Uued liblikõieliste liigid
...

(<https://www.pria.ee/sites/default/files/2020-01/Korjetaimede%20nimekiri.pdf>)